

Bir cenaze alayı

Ahmet Riza'nın cenazesi!.. O, çoktan ölmüş değil miydi? O, çoktan ölmüş ve kendisi, bizzat kendi cenaze alayını görmüş ve bu alay arkasından elim, acı bir hayret içinde yürümüş bir betbaht değil miydi? Niçin bu ikinci cenaze alayına iştirak ediyoruz? Acaba, bu bir cenaze alayı değil de başka bir şey mi? Evet, bu başka bir şeydir. Biz, bilmeksizin, farkına varmaksızın bir faninin ebediyete irtîşi merasımını tes'it ediyoruz. Bundan yirmi iki yıl evvel, İstanbul halkı, onun politika hayatına girişini de böyle tes'it etmişti.

Bir payton'nun içinde, beyaz sakallı, uzun ve narin bir adam, müthiş bir alkış sağanağına tutulmuş ayakta duruyor ve arabanın atlarını söküp onlar yerine geçmek isteyen insanlara ancak: "Rica ederim, rica ederim!" diye biliyordu. Hiç şüphesiz, ölülerde söz söylemek kudredi olsaydı, dün de arkasından yürüyenlere ve kendini umuzları üstünde taşımak isteyenlere aynı bunalmış sesle aynı kelimeleri tekrar edecekti.

Zira Ahmet Riza'nın hayatı daimi bir tevazu ve feragat içinde geçmiştir. Yazılarında tantanalı cümleler yapmaktan çekindiği kadar, yaşayışın da da şatafatlı jeşter'ler yapmaktan müstağni idi. Bu memleket, belki, ondan daha büyük vatan ve hürriyet mürşitleri gördü, ondan daha çok yüksek ve kudretli inkılâpçılar yetişti, lâkin, en Avrupai manası ile medenî cesaretin, medenî ahlâkım, bu diyarda yegâne timsali idi. Büyük Namık Kemalî, hayatının bir çok safhalarında Abdül Hamit rejiminin memurları arasında görmüşüzdür.

Hiç şüphesiz, son devir Türk ricalî içinde en yüksek devlet ve inkılâp adamlarından biri olan Mithat Paşa'yı kanla bulâşık, tahtın etrafında dolaşırken görmüşüzdür. Fakat Ahmet Riza, hürriyet düşmanı tacdarın, tacını boynuna geçirdikten son

radır ki, onun yanında oturmak tenezülünü gösterdi. Keşke onu da göstermeseydi.

Zira, kim ne derse desin, Ahmet Riza'nın şahsî ve siyasi düşmanları onun meşrutiyeti takip eden beş altı yıllık politika hayatında bazı zaiflikler, bazı buhranlar keşfetmek fırsatını bulmuşlardır. Lâkin, Ahmet Riza, bu devirde de ancak bir fırka adamı olmanın icabatına boyun eğmişti. Bu da nihayet umumî harbin ilk yıllarına kadar devam etti. O, delilik, azgınlık, açlık ve ağgözlülük devresi gelip çatınca tekrar feragat hırkasını giydi; ve o devrin en yırtıcı kuşu ile didişmekten çekinmedi.

Ahmet Riza için, kelimenin en Avrupai manası ile medenî cesaretin ve medenî ahlâkım timsali dedik. Bu vatanperverlikten, hürriyetperverlikten, inkılâpçılıktan büsbütün başka bir haslattır. Şarklılar arasında bunun bariz ve tam bir misaline henüz ras-gelinmemiştir.

Bu eli titremeden cefâddım tertip ettiği zehir çanağını boşaltan Sokrat'ın misalidir. Bu, darağacına sürüklenirken, kendisine: "İhtiyar, titriyorsun!" diyenlere: "Evet, evlad, fakat korkudan değil, soğuktan!.." diyen Fransız âliminin misalidir. Bu, İngiliz adaletini protesto için açlıktan ölen York belediye reisinin misalidir.

Ahmet Riza Bey de uzun ve iradî bir mahrumiyetten sonra açlıktan öldü. Onun için, dünkü cenazenin arkasından yürürken kendimi böyle bir ulvî muntehirin huzurunda sanıyordum. Ve gene bunun içindir ki, mübarek ölünün bütün etrafındaki dirileri ezen bir kudreti, bir azameti vardır. Bu lekesiz ve kibar tabutun arkasında herkes bana çirkin, kaba ve faydasız görünüyordu. Islâk ve çıplâk havanın içinde hayat bir ayıp gibi idi.

YAKUP KADRI

77-501040

Kişisel Arşivlerde İstanbul Bellegi
Taha Toros Arşivi

* 0 0 1 5 0 1 3 4 0 0 0 6 *